

ارزیابی تأثیر اضطراب ناشی از کرونا در دریانوردان بر توسعه اقتصادی کشور (مطالعه

موردی: شهر بندرعباس)

الهام سلیمانی^۱، وحید شاه مرادی^{۲*}

۱. دانشجوی دکتری مهندسی صنایع، گرایش بهینه‌سازی سیستم‌ها، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بین‌الملل کیش، ایران. (نویسنده مسئول).

۲. دانشجوی دکتری مهندسی صنایع، گرایش بهینه‌سازی سیستم‌ها، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بین‌الملل کیش، ایران.

فصلنامه راهبردهای نو در روان‌شناسی و علوم تربیتی، دوره چهارم، شماره شانزدهم، زمستان ۱۴۰۱، صفحات ۱۱-۱

چکیده

هدف از انجام پژوهش حاضر ارزیابی تأثیر اضطراب ناشی از کرونا در دریانوردان بر توسعه اقتصادی کشور است. این مطالعه از حیث هدف کاربردی و در زمره تحقیقات توصیفی از نوع استنباطی قرار دارد. در این پژوهش ۱۸۰ نفر از دریانوردانی که در معرض اضطراب زیاد قرار داشتند همچنین تعداد ۲۲۰ نفر از شهروندان شهر بندرعباس و بوشهر به روش سرشماری به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. معیار ورود برای دریانوردان وجود اختلال‌های اضطرابی بود و برای شهروندان سن بالای ۲۰ سال و متأهل بودن مطرح بود. به‌منظور سنجش اضطراب ناشی از کرونا در دریانوردان، از پرسشنامه‌ای تحت عنوان مقیاس اضطراب بیماری کرونا و برای سنجش توسعه اقتصادی از دیدگاه شهروندان از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد. نتایج تحلیل آماری نشان داد که بین اضطراب دریانوردان و توسعه اقتصادی شهر بندرعباس رابطه معناداری وجود دارد و ضریب تعیین تعدیل شده نشان می‌دهد که ۰/۲۵۰ درصد از تغییرات توسعه اقتصادی شهر بندرعباس را اضطراب کارکنان پیش‌بینی می‌کند. به عبارتی به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در مؤلفه اضطراب، به میزان ۰/۳۰۵ درصد انحراف استاندارد توسعه اقتصادی افزایش می‌یابد.

واژه‌های کلیدی: اضطراب، کرونا، دریانوردان، توسعه اقتصادی.

فصلنامه راهبردهای نو در روان‌شناسی و علوم تربیتی، دوره چهارم، شماره شانزدهم، زمستان ۱۴۰۱

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی
علوم تربیتی

مقدمه

کرونا و ویروس، که اکنون با نام کووید-۱۹ شناخته می‌شود، برای اولین بار در اوایل ژانویه ۲۰۲۰ در ووهان، جمهوری خلق چین^۱ شناسایی شد. کووید-۱۹ خطرات بهداشتی و اقتصادی مهمی را برای گروه‌های مختلف ایجاد می‌کند، زیرا بازارها متزلزل می‌شوند، تحرک و رفت‌وآمد محدود می‌شود و تجمع جامعه محدود می‌شود (اهدو، ۲۰۲۰). کرونا در سراسر اقتصاد جهانی از جمله ایران و سایر کشورها در حال توسعه تأثیر عمیقی گذاشته است. بازارها و صنایع مختلف و حمل‌ونقل و زنجیره‌های تأمین مختل شده‌اند، کسب‌وکارها ملزم به تعطیلی یا کاهش فعالیت‌های خود هستند و میلیون‌ها نفر شغل و معیشت خود را از دست داده‌اند یا خواهند کرد. همچنین اثرات بسیار بدی را بر سلامت جسمی و روانی افراد و خانواده‌های آن‌ها گذاشته است. بسیاری از مطالعات نشان داده‌اند که سلامت جمعیت، همان‌طور که با امید به زندگی، مرگ‌ومیر نوزادان و کودکان و مرگ‌ومیر مادران اندازه‌گیری می‌شود، رابطه مثبتی با رفاه و رشد اقتصادی دارد (پریچت^۲ و همکاران، ۱۹۹۶). کانال‌های زیادی وجود دارد که از طریق آن‌ها شیوع بیماری عفونی بر اقتصاد تأثیر می‌گذارد. هزینه‌های اقتصادی مستقیم و غیرمستقیم بیماری اغلب موضوع مطالعات اقتصاد سلامت در مورد بار بیماری است (مک کیبین^۳ و همکاران، ۲۰۲۰). ویروس کرونا از نظر هزینه‌های مستقیم و غیرمستقیم مربوط به مراقبت‌های پزشکی، ناتوانی، مرگ‌ومیر زودهنگام و پیامدهای منفی شغلی مانند اضطراب و استرس و کاهش بهره‌وری به دلیل حضور و غیبت، بار قابل توجهی را بر بیمار و جامعه تحمیل می‌کند. هزینه اقتصادی کاهش بهره‌وری مرتبط با بیماری می‌تواند قابل توجه باشد. این هزینه‌ها می‌توانند موانعی در دسترسی به خدمات ایجاد کنند، بر نتایج سلامتی تأثیر بگذارند و بار مالی خانوارها را افزایش دهند. از سوی دیگر، هزینه‌های مستقیم غیرپزشکی، مانند هزینه‌های غذا، اقامت و سفر که هنگام جستجو و دسترسی به خدمات مراقبت‌های بهداشتی متحمل می‌شوند، نیز ممکن است قابل توجه باشند (اهدو^۴، ۲۰۲۰). بیماری کووید-۱۹ که تقریباً تمامی جنبه‌های مهم اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و حتی نظامی تمامی کشورهای جهان را تحت تأثیر قرار داده و به عبارت دیگر فلج کرده، بحث آثار روان‌شناختی این بیماری و ویروس بر روی بهداشت روان افراد در سطوح مختلف جامعه از اهمیت به‌سزایی برخوردار است (علیزاده فرد و صفاری نیا، ۱۳۹۸). با توجه به خصوصیت بیماری‌زایی این ویروس، سرعت انتشار و همچنین درصد مرگ‌ومیر ناشی از آن ممکن است این بیماری وضعیت بهداشت روان افراد در سطوح مختلف جامعه از بیماران مبتلا، کارکنان مراقبت‌های بهداشتی و درمانی، خانواده‌ها، کودکان، دانشجویان، بیماران روان‌شناختی و حتی کارکنان مشاغل مختلف را به‌نوعی متفاوت در معرض مخاطره قرار دهد (علیزاده بیرجندی و همکاران، ۱۳۹۹). بیماران کووید-۱۹ دارای ظرفیت تحمل روان‌شناختی پایینی بوده و با توجه به وضعیت فعلی بیماری در جهان، این افراد به‌شدت در معرض بروز اختلالات روان‌شناختی مانند اضطراب، افسردگی و همچنین افکار منفی قرار دارند؛ همچنین در طی روند قرنطینه، با توجه به شرایط محیط و جامعه و همچنین نوع بیماری عفونی منتشر شده، ممکن است به سلامت روان افراد آسیب وارد شده و برخی از اختلالات روان‌شناختی در افراد در قرنطینه نیز بروز نمایند

¹ PRC

² Pritchett

³ McKibbin

⁴ Ahadu

(رابین^۱ و همکاران، ۲۰۲۰). در بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته، اختلالات سلامت روان یکی از دلایل اصلی غیبت بیماری و ناتوانی طولانی‌مدت کار هستند (هاروی، ۲۰۰۹). ترس و اضطراب ناشی از ابتلای احتمالی، مخرب بوده و می‌تواند منجر به ناهنجاری‌های روحی، روانی و استرس در افراد شود. به‌طور کلی تمامی مطالعاتی که اختلالات روان‌شناختی افراد را بررسی کرده‌اند، نشانه‌های زیادی از آسیب روان مثل اختلال هیجان، افسردگی، استرس، کاهش خلق، تحریک‌پذیری، بی‌خوابی، کاهش توجه، اختلال استرس پس از سانحه، خشم، کرختی عاطفی را گزارش کرده‌اند (فیشهاف^۲، ۲۰۲۰).

ترس و اضطراب ناشی از ابتلای احتمالی، مخرب بوده و می‌تواند منجر به ناهنجاری‌های روحی، روانی و استرس در افراد شود. ترس و استرس با تحریک هیپوتالاموس در مغز و به دنبال آن افزایش ترشح هورمون کورتیزول از قشر غده فوق کلیه و تحریک اعصاب سمپاتیک در سراسر بدن در کوتاه‌مدت برای مقابله بدن با عوامل استرس‌زا سودمند است؛ اما اگر این ترس و استرس پاسخ بدهند یعنی افزایش سطح کورتیزول و تحریک سمپاتیک در درازمدت باقی بماند، مخرب بوده و منجر به تضعیف سیستم ایمنی و کاهش توان بدن در مبارزه با بیماری‌ها از جمله کرونا می‌شود (علیزاده بیرجندی و همکاران، ۱۳۹۹). همه‌گیری کرونا یک چالش جدی سلامت روان جهانی چند دلیلی را تشکیل داد که بر همه جنبه‌های زندگی تأثیر گذاشت و بافت اجتماعی را مختل کرد. کووید-۱۹ موقعیتی است که می‌تواند چندین ترس (مانند ترس از آینده، بی‌ثباتی مالی، بیگانه‌هراسی، و آگورافوبیا و غیره) ایجاد کند و عناصر مرتبط با اضطراب و ترس (مشابه فوبیاهای خاص) را تحریک کند.

معمولاً از ترس اجتناب می‌شود، اما مانند درد یا گرسنگی می‌تواند برای مقابله با تهدیدات قریب‌الوقوع سازگار باشد. اضطراب همچنین می‌تواند برای مقابله با تهدیدات بالقوه سازگار باشد، اما زمانی که به‌خوبی با تهدید واقعی کالیبره نشده باشد، می‌تواند هم در سطح فردی و هم در سطح اجتماعی مضر باشد (مرتنز^۳ و همکاران، ۲۰۲۰). ترس یا اضطراب می‌تواند هم با دانستن یا داشتن اطلاعات بیشتر و هم با ترس از ناشناخته‌های مرتبط با ویروس ایجاد شود. در واقع، یک تهدید نامطمئن و مداوم می‌تواند مزمن و سنگین شود (مرتنز و همکاران، ۲۰۲۰). از آنجایی که بسیاری از افراد مبتلا بدون علامت هستند، گزارش‌ها و محاسبات در مورد میزان مرگ‌ومیر به‌طور دقیق غیرممکن است و هیچ راهی برای فرد وجود ندارد که بداند آیا دیگری که در کنارش قرار دارد آلوده است یا نه، و این امر بر عدم اطمینان بیشتر وضعیت می‌افزاید. عدم تحمل عدم قطعیت به زمانی مربوط می‌شود که ناشناخته به‌شدت درک شود که منجر به اضطراب می‌شود (فرگاز^۴، ۲۰۱۳). به نظر می‌رسد ترس از ناشناخته یک ترس اساسی است و جزء اصلی اضطراب است (کارلتون^۵، ۲۰۱۶). تحقیقات علیزاده بیرجندی و همکاران (۱۳۹۹) در رابطه با بررسی رابطه بین اضطراب ناشی از کرونا و پیامدهای آن بر سلامت روان کارکنان به این نتیجه منجر شد که بین شاخص‌های سلامت عمومی و اضطراب کرونا رابطه همبستگی منفی و معناداری وجود دارد و همچنین بین شاخص اضطراب کرونا و شاخص‌های افسردگی، اضطراب، وضعیت جسمانی و سلامت

¹ Rubin

² Fischhoff

³ Mertens et

⁴ Fergus

⁵ Carleton

عمومی؛ رابطه مثبت و معناداری وجود داشت. لذا، شناسایی افراد مستعد اختلالات اضطرابی و روا نشناختی در سطوح مختلف جامعه که سلامت روان آنها ممکن است به دلیل بحران‌های ناشی از وضعیت فعلی اجتماعی و اقتصادی جامعه به خطر افتد، امری ضروری بوده تا بتوان با راهکارها و تکنیک‌های مناسب مداخله‌ای و درمانی، در حفظ سلامت روان افراد جامعه کمک نمود. همه‌گیری کووید-۱۹ تأثیرات قابل توجهی بر سلامت شغلی جهانی برای کارگران داشته است. به‌طور خاص، کارگران حمل‌ونقل با تأثیرات اولیه و قابل توجهی از همه‌گیری، از جمله قرار گرفتن بیشتر در معرض عفونت کرونا، و همچنین اختلالات کار و ناامنی شغلی مرتبط با کاهش تعداد مسافران و استرس و اضطراب و ... مواجه شده‌اند (رایس^۱ و همکاران، ۲۰۲۲). این عواقب اقتصادی، بسیاری از مقامات ترانزیت را مجبور به کاهش ساعات کاری یا مرخصی کارکنان کرد. فراتر از عوامل استرس‌زای اقتصادی ناشی از عدم اطمینان در مورد ثبات مالی صنعت (سینکلیر^۲ و همکاران، ۲۰۲۰). کارکنان حمل‌ونقل، استرس اضافی مرتبط با کووید-۱۹ را در محل کار و سایر نگرانی‌های سلامت جسمی و روانی تجربه کرده‌اند، که همگی ممکن است بر نگرش‌های شغلی تأثیر منفی بگذارند (رایس و همکاران، ۲۰۲۰). طبق تحقیقات جورج و جاف^۳ (۲۰۲۰) بسیاری از کارگران استرس کاری زیاد، عصبانیت از کارفرمایان خود به دلیل پاسخ‌های ایمنی ضعیف و تشدید اضطراب به دلیل ترس از ابتلا یا انتشار ویروس ابراز می‌کنند. با توجه به وضعیت کارگران در معرض ابتلا و تعاملات مکرر آنها با عموم مردم، کارگران حمل‌ونقل در اوایل توسط سازمان بهداشت جهانی به‌عنوان افرادی که در معرض خطر متوسط قرار گرفتند.

تحقیقات اخیر نشان داده است که کارگران حمل‌ونقل ممکن است دو برابر بیشتر از کارگران غیرضروری در معرض خطر ابتلا به کووید-۱۹ شدید باشند، اگرچه این اثر پس از کنترل عوامل اجتماعی-اقتصادی کاهش یافت (موتامبوزی^۴ و همکاران، ۲۰۲۱). خطرات نسبی اپراتورهای حمل‌ونقل عمومی، به‌ویژه، برای سایر مشاغل صنعت حمل‌ونقل، ناشناخته است. با این حال، شواهد گسترده‌ای وجود دارد که اتوبوس‌ها و سایر محیط‌های حمل‌ونقل عمومی ممکن است هم تماس و هم انتقال ویروس کرونا را به دلیل فضاهای محدود، افزایش نزدیکی فیزیکی به دیگران و تهویه بالقوه ضعیف، تسهیل کنند. اخیراً سینکلر و همکاران^۵ (۲۰۲۱) یک مفهوم خاص از کرونا به‌عنوان تئوری حمایت سازمانی را پیشنهاد کردند، که در آن عوامل خطر شغلی (به‌عنوان مثال وضعیت کاری ضروری، کار در معرض عموم) ممکن است از طریق تأثیر آنها بر ادراک خطر کرونا بر سلامت جسمی و روانی کارگران تأثیر بگذارد. به‌طور خاص، آنها معتقدند که کارگران در محیط‌های کاری (مانند اپراتورهای حمل‌ونقل) در معرض خطر متوسط در نظر گرفته شده است - ادراک خطر کرونا را افزایش خواهند داد زیرا آنها در تماس منظم با افرادی هستند که ممکن است به کرونا مبتلا باشند. وضعیت عفونت ناشناخته است (ابهام وضعیت ممکن است خطرات درک شده آنها را افزایش دهد) این ادراک

¹ Rice

² Sinclair

³ George & Jaffe

⁴ Mutambudzi

⁵ Sinclair et al

بیشتر از خطر باعث می‌شود کارگرانی که در معرض دید عموم قرار می‌گیرند از سلامت جسمی و روانی بدتری برخوردار شوند (مانند خستگی، استرس، اضطراب).

شیوع ویروس کرونا به نام کووید-۱۹ اقتصاد کشورهای در حال توسعه را به شدت مختل کرده است و شواهد در حال ظهور در مورد تأثیر کرونا نشان می‌دهد که زندگی اقتصادی و تولیدی کشورهای در حال توسعه به طور نامتناسب و متفاوت از کشورهای توسعه یافته تحت تأثیر قرار خواهد گرفت (احدو، ۲۰۲۰). توسعه اقتصادی یک مداخله سیاستی با هدف بهبود رفاه مردم است، و یک پدیده بهره‌وری بازار و افزایش تولید ناخالص داخلی است. مرکز امور مالی و توسعه بین‌المللی دانشگاه آیووا بیان می‌کند که: «توسعه اقتصادی» اصطلاحی است که متخصصان، اقتصاددانان، سیاستمداران و دیگران در قرن بیستم مکرراً از آن استفاده کرده‌اند. اما این مفهوم قرن هاست که در غرب وجود داشته است. مدرنیسم، و به ویژه صنعتی شدن از دیگر اصطلاحاتی است که مردم در بحث توسعه اقتصادی به کار می‌برند. توسعه اقتصادی رابطه مستقیمی با محیط زیست دارد. پیامدهای زیادی از اثرات مستقیم و غیرمستقیم اقتصادی کووید-۱۹ وجود دارد: آمادگی و پیشگیری (روش‌هایی که خطر را کاهش می‌دهد)، رویداد اصلی (به‌عنوان مثال، تداوم کسب‌وکار، اختلال در زنجیره تأمین، رفتار اجتنابی از سرایت عمومی، ممنوعیت تجارت و سفر) و عواقب رویداد (به‌عنوان مثال، بازارهای بسته برای همیشه، از دست دادن شغل طولانی مدت، تأثیرات از دست دادن تحصیلات یا یتیم ماندن، و غیره) (ایوانز، ۲۰۲۰). تشدید همه‌گیری این پتانسیل را دارد که سیستم‌های مراقبت‌های بهداشتی را تحت تأثیر قرار دهد و دستاوردهای توسعه اقتصادی در بسیاری از بازارهای نوظهور را معکوس کند. با توجه به پیامدهای شدید انسانی، اجتماعی و اقتصادی، متخصصان سیاست‌گذاران سلامت نیاز اساسی دارند تا بزرگی اپیدمی کووید-۱۹ و ویرانی‌های بالقوه‌ای را که ممکن است ایجاد کند، به ویژه در کشورهای در حال توسعه، تشخیص دهند (اهدو، ۲۰۲۰).

پیامدهای اقتصادی ناشی از شوک کووید-۱۹ ادامه دارد و پیش‌بینی آن به طور فزاینده‌ای دشوار است، اما نشانه‌های واضحی وجود دارد که نشان می‌دهد اوضاع برای اقتصادهای در حال توسعه قبل از اینکه بهتر شوند، بسیار بدتر خواهد شد. اولاً، اثرات کامل بحران بهداشت هنوز به بسیاری از کشورهای در حال توسعه ضربه نخورده است، و ما هنوز به "پایان" بحران اقتصادی در اقتصادهای پیشرفته نرسیده‌ایم. همه‌گیری کووید-۱۹ منجر به تعطیلی تولید انبوه و اختلال در تولید، حمل‌ونقل، لجستیک و زنجیره تأمین و... شده است که باعث ایجاد اثرات موجی جهانی در تمام بخش‌های اقتصادی شده است، به گونه‌ای که هرگز انتظار نمی‌رفت. پیش‌بینی می‌شود که شیوع این بیماری چالش‌های انسانی جدی برای کشورهای جهان به همراه داشته باشد. از نظر اقتصادی، این اثرات قبلاً احساس شده است زیرا تقاضا برای مواد خام و کالاهای در بازار جهانی کاهش یافته است و دسترسی به اجزای صنعتی و کالاهای تولیدی از سایر مناطق جهان با مشکل مواجه شده است (اورانی^۱ و همکاران، ۲۰۲۰). پاسخ‌های سیاستی باید بر دو هدف فوری متمرکز شوند: اقدامات حفاظت از سلامت و حمایت اقتصادی در هر دو طرف تقاضا و عرضه. اجرای مؤثر این راه‌حل‌های خط مشی مستلزم حمایت کامل همه ذینفعان از جمله دولت‌ها، رسانه‌ها، سازمان‌های غیردولتی، متخصصان بهداشت، جوامع و افراد است.

¹ Evans

² Oruonye

روش پژوهش

پژوهش حاضر از حیث هدف کاربردی و در زمره تحقیقات توصیفی از نوع استنباطی قرار دارد. در این پژوهش ۱۸۰ نفر از دریانوردانی که در معرض اضطراب زیاد قرار داشتند همچنین تعداد ۲۲۰ نفر از شهروندان شهر بندرعباس و بوشهر به روش سرشماری به‌عنوان نمونه انتخاب شدند. معیار ورود برای دریانوردان وجود اختلال‌های اضطرابی بود و برای شهروندان سن بالای ۲۰ سال و متأهل بودن مطرح بود. به‌منظور سنجش اضطراب ناشی از کرونا در دریانوردان، از پرسشنامه‌ای تحت عنوان مقیاس اضطراب بیماری کرونا و برای سنجش توسعه اقتصادی از دیدگاه شهروندان از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد.

الف) مقیاس اضطراب بیماری کرونا: نسخه نهایی این ابزار دارای هیجده گویه و دو مؤلفه عامل است. گوی‌های ۱ تا ۹ علائم روانی و گوی‌های ۱۰ تا ۱۸ علائم جسمانی را می‌سنجند. این ابزار در طیف چهاردرجه‌ای لیکرت نمره‌گذاری می‌شود. بنابراین بیشترین و کمترین نمره‌ای که افراد پاسخ‌دهنده در این پرسشنامه کسب می‌کنند بین صفر تا ۵۴ است. نمرات بالا در این پرسشنامه نشان‌دهنده سطح بالاتری از اضطراب در افراد است. پایایی این ابزار با استفاده از روش آلفای کرونباخ برای عامل اول ۰/۸۷۹، عامل دوم ۰/۸۶۱ و برای کل پرسشنامه ۰/۹۱۹ به دست آمد. جهت بررسی روایی محتوایی، سؤالات پرسشنامه به پنج روانشناس باتجربه ارائه شد. این افراد درجه مفهوم بودن گویه‌ها و اینکه آیا پرسشنامه تمام جنبه‌های موضوع را دربر می‌گیرد و نیز شکل ظاهری پرسشنامه را مورد بررسی قرار دادند که از میان ۲۳ گویه ۱۸ گویه تأیید شد. روایی و پایایی این پرسشنامه در مطالعه علی پور و همکاران (۲۰۲۰) سنجیده شده است.

ب) مقیاس سنجش توسعه اقتصادی: با استفاده از روش کتابخانه‌ای و میدانی پرسشنامه‌ای شامل ۲۰ سؤال تهیه گردید. این ابزار در طیف چهاردرجه‌ای لیکرت تنظیم شد. روایی پرسشنامه با نظر اساتید مورد تأیید قرار گرفت و پایایی پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۸ به دست آمد.

ابتدا مجوزهای لازم جهت انجام پژوهش دریافت شد. سپس پرسشنامه اضطراب بیماری کرونا بین دریانوردان توزیع و پرسشنامه سنجش توسعه اقتصادی در بین شهروندان نمونه‌گیری شده توزیع گردید. به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و استنباطی با استفاده از نرم افزار spss استفاده گردید.

یافته‌ها

جدول ۱. توزیع فراوانی نمونه پژوهش

تعداد		نمونه	
۹۰ نفر	زن	شهروندان	
۱۳۰ نفر	مرد		
۸۰	۲۵ تا ۳۵ سالگی	دریانوردان	
۱۰۰ نفر	۳۵ تا ۴۵ سالگی		
۶۵ نفر	۱ تا ۵ سال	سابقه	
۱۱۵ نفر	۵ به بالا		
۴۰ نفر	فوق دیپلم	تحصیلات	
۹۰ نفر	لیسانس		
۵۰ نفر	فوق لیسانس		

برای استفاده از تکنیک‌های آماری ابتدا باید مشخص شود که داده‌های جمع‌آوری شده از توزیع نرمال برخوردار است یا خیر؟ در صورت نرمال بودن توزیع داده‌های جمع‌آوری شده برای آزمون فرضیه‌ها می‌توان از آزمون‌های پارامتریک و در صورت غیر نرمال بودن می‌توان از آزمون‌های ناپارامتریک استفاده کرد. برای این منظور در این پژوهش از آزمون چولگی - کشیدگی استفاده شده است. داده‌ها زمانی نرمال می‌باشند که میزان کشیدگی - چولگی آنان در بازه (۲، ۲-) باشد، در غیر این صورت داده‌ها ناپارامتریک یا غیرنرمال می‌باشند.

جدول ۲. بررسی نرمال بودن داده‌ها

چولگی		کشیدگی		متغیر
آماره	خطای استاندارد	آماره	خطای استاندارد	
۰/۱۲۹	-۱/۱۷۹	۰/۲۵۸	-۰/۱۳۱	توسعه اقتصادی
۰/۱۱۷	-۰/۳۳۲	۰/۳۳۴	-۰/۶۶۴	اضطراب

بر اساس نتایج جدول (۲) مقدار چولگی و کشیدگی مشخص شده تمامی متغیرها در بازه (۲، ۲-) قرار دارد. بنابراین متغیرها از لحاظ کجی و کشیدگی توزیع متقارن و نرمال برخوردار هستند. بنابراین از آزمون‌های پارامتریک استفاده می‌شود.

جدول ۳. خلاصه مدل ضریب رگرسیونی و آزمون دوربین واتسون

مدل ۱	ضریب همبستگی خطی ساده	ضریب تعیین R^2	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای استاندارد	دوربین واتسون
	۰/۵۱۴	۰/۲۵۴	۰/۲۵۰	۰/۵۲۷	۱/۵۰۱

*متغیر ملاک: اضطراب ناشی از کرونا

**متغیر پیش‌بین: توسعه اقتصادی

به‌منظور خودهمبستگی باقی‌مانده رگرسیون با این هدف که آیا باقی‌مانده در رگرسیون مستقل هستند یا خیر از آزمون دوربین واتسون استفاده شد. در صورتی که آماره آزمون دوربین واتسون بین ۱/۵ تا ۲/۵ باشد، فرض صفر پذیرفته می‌شود. با توجه به جدول بالا، مقدار آماره دوربین - واتسون (۱/۵۰۱) در این بازه قرار دارد بنابراین فرض صفر پذیرش می‌شود. بر اساس نتایج جدول (۳) و مقدار

همبستگی ($R=0/514$) می‌توان گفت که بین اضطراب دریانوردان و توسعه اقتصادی شهر بندرعباس رابطه معناداری وجود دارد و ضریب تعیین تعدیل شده نشان می‌دهد که ۲۵۰٪ درصد از تغییرات توسعه اقتصادی شهر بندرعباس را اضطراب کارکنان پیش‌بینی می‌کند.

جدول ۴. نتایج آزمون تحلیل واریانس

سطح معناداری	F	مربع میانگین	درجه آزادی	مجموع مجزورات	مدل
۰/۰۰۰	۶۸/۶۰	۱۸/۸۹۰	۲	۳۷/۷۷۹	رگرسیون
		۰/۲۴۵	۳۹۸	۹۷/۷۲۱	باقیمانده
			۴۰۰	۱۳۵/۵۰۰	کل

بنابر نتایج جدول (۴) مقدار آزمون F در سطح خطای کمتر از ۰/۰۵ معنادار است بدین معنی که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب از متغیر پیش‌بین و یک متغیر ملاک مدل قابل قبولی است.

جدول ۵. نتایج ضرایب تأثیر رگرسیونی متغیرهای پیش‌بین بر متغیر ملاک

سطح معناداری	T	مقدار بتا	خطای استاندارد	B	مدل ۱
۰/۰۰۰	۶/۲۰۱		۰/۰۹۲	۰/۶۳۵	اضطراب
۰/۰۰۰	۵/۸۰۵	۰/۳۰۵	۰/۰۳۶	۰/۱۰۲	توسعه اقتصادی

بر اساس نتایج جدول (۵) اضطراب ناشی از کرونا در دریانوردان بر توسعه اقتصادی بندرعباس تأثیر داشته و بین این دو متغیر رابطه معناداری وجود دارد. به عبارتی به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در مؤلفه اضطراب، به میزان ۰/۳۰۵ درصد انحراف استاندارد توسعه اقتصادی افزایش می‌یابد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از انجام پژوهش حاضر ارزیابی تأثیر اضطراب ناشی از کرونا در دریانوردان بر توسعه اقتصادی کشور (مطالعه موردی: شهر بندرعباس) بود. نتایج حاکی از آن است که اضطراب ناشی از کرونا در دریانوردان متردد در شهر بندرعباس رابطه معناداری با توسعه اقتصادی دارد و بر آن اثرگذار است البته این تأثیر صددرصدی نیست ولی به‌طورجدی می‌توان ادعا داشت که کنترل اضطراب فراگیر در بین دریانوردان گام مهمی در جهت تقویت و توسعه اقتصادی در شهر بندرعباس می‌باشد.

نتایج این پژوهش با سایر پژوهش‌های انجام‌شده همسو می‌باشد به‌طور مثال اخیراً سینکلر و همکاران (۲۰۲۱) یک مفهوم خاص از کرونا به‌عنوان تئوری حمایت سازمانی را پیشنهاد کردند، که در آن عوامل خطر شغلی ممکن است از طریق تأثیر آن‌ها بر ادراک خطر کرونا بر سلامت جسمی و روانی کارگران تأثیر بگذارد. همچنین عزیزاده و همکاران (۱۳۹۹) بیان کردند که شناسایی افراد مستعد اختلالات اضطرابی و روان‌شناختی در سطوح مختلف جامعه که سلامت روان آن‌ها ممکن است به دلیل بحران‌های ناشی از وضعیت فعلی اجتماعی و اقتصادی جامعه به خطر افتد، امری ضروری بوده تا بتوان با راهکارها و تکنیک‌های مناسب مداخله‌ای و درمانی، در حفظ سلامت روان افراد جامعه کمک نمود. طبق تحقیقات جورج و جاف (۲۰۲۰) بسیاری از کارگران استرس کاری زیاد، عصبانیت از کارفرمایان خود به دلیل پاسخ‌های ایمنی ضعیف و تشدید اضطراب به دلیل ترس از ابتلا یا انتشار ویروس ابراز

می‌کنند. با توجه به وضعیت کارگران در معرض ابتلا و تعاملات مکرر آن‌ها با عموم مردم، کارگران حمل‌ونقل در اوایل توسط سازمان بهداشت جهانی به‌عنوان افرادی که در معرض خطر متوسط قرار گرفتند.

سلامت روانی در مورد افراد شاغل در مراکز نظامی به‌ویژه دریانوردان ارتباط نزدیکی با عملکرد شغلی دارد به‌طوری‌که مطالعات گذشته سطوح بالایی از افسردگی و اضطراب را در آن‌ها نشان داده است (اسکندری و همکاران، ۱۳۹۹). ممکن است هر انسانی در مقاطع مختلفی از سن خود افسردگی را تجربه کند. این بیماری می‌تواند سلامت جسمانی، احساسات، رفتار و سلامت روانی انسان را تحت‌الشعاع قرار دهد. علائمی مانند غم و اندوه، احساس بی‌ارزشی، دشواری در تمرکز، عدم توانایی در اندیشیدن، احساس گناه، بی‌خوابی، احساس شکست و بسیاری از نشانه‌های خطرناک دیگر در انسان‌های افسرده قابل مشاهده است. اضطراب نیز با نگرانی افراطی و معمولاً غیرمنطقی در مورد رویدادهایی که در گذشته غیر تهدیدآمیز بوده‌اند و یا رویدادهای احتمالی، مشخص می‌شود (لیو، ۲۰۲۰).

توسعه اقتصادی یک کشور منشاء تحولات اساسی آن است. فشارهای روانی نقش بسزایی در فرسودگی و مشکلات جسمی دارند از جمله یکی از این مشکلات اضطراب است. اضطراب یکی از شایع‌ترین آسیب‌های روانی است که پاسخ طبیعی بدن به شرایط استرس‌زا و خطراتی که انسان را تهدید می‌کند؛ می‌باشد. ظهور ناگهانی بیماری کرونا ممکن است منجر به اضطراب ناشی از این بیماری در بین دریانوردان گردد که عوارض ناشی از آن بر بهره‌وری افراد و کیفیت کار آن‌ها اثرگذار است. گسترش سریع ویروس کرونا باعث افزایش اضطراب می‌شود که این اضطراب بر آحاد جامعه اثرگذار است. بر اساس نتایج پژوهش حاضر توجه به سلامت روان دریانوردان ضرورتی انکارناپذیر است. بنابراین لازم است دوره‌های روانشناسی جهت کاهش اضطراب دریانوردان برگزار گردد. همچنین به‌کارگیری رویکردهای مفید درمانی و ارتقاء برنامه‌های درمانی و توانمندسازی دریانوردان با نشانه‌های اضطراب، در بیمارستان‌ها و سایر مراکز درمانی، جهت کاهش شدت پیامدهای منفی خانوادگی و اجتماعی ضروری است. مطالعه حاضر محدودیت‌هایی داشت از جمله اینکه جامعه آماری، دریانوردان متردد و شهروندان شهر بندرعباس بودند لذا تعمیم‌پذیری یافته‌ها به جوامع دیگر بایستی با احتیاط انجام گیرد.

منابع

- اسکندری، احسان؛ حسینی فیاض، سید محمد؛ اسکندری، محسن (۱۳۹۹). رابطه بین راهبردهای تنظیم هیجانی ناسازگارانه با افسردگی و اضطراب در دریانوردان. مجله طب دریا، ۲ (۲)، ۱۳۲-۱۲۵.
- عزیزاده فرد، سوسن؛ و صفاری نیا، مجید (۱۳۹۸). پیش‌بینی سلامت روان بر اساس اضطراب و همبستگی اجتماعی ناشی از بیماری کرونا. محله پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی، ۳۶، ۱۴۱-۱۲۹.
- عزیزاده بیرجندی، زهرا؛ غنچه‌ای، محدثه؛ حکم آبادی، فاطمه؛ موسویان، سیده زهرا (۱۳۹۹). بررسی رابطه بین اضطراب ناشی از کرونا و پیامدهای آن بر سلامت روان کارکنان. سنجش و پژوهش در مشاوره و روانشناسی، ۲ (۴)، ۳۳-۲۱.

- Ahadu, E. (2020). Novel corona virus Covid-19: Impact on economic development and mitigating solution for developing countries. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 8(3), 86-91.
- Alipour, A., Ghadami, A., Alipour, Z., Abdollahzadeh, H. (2020). Preliminary validation of the Corona Disease Anxiety Scale (CDAS) in the Iranian sample(Persian). *Health Psychol*, 8(32), 163-75. [DOI:10.30473/HPJ.2020.52023.4756]
- Pritchett, L., Summers, L. H. (1996). Wealthier Is Healthier. *Journal of Human Resources*, 31 (4), 841-868.
- Oruonye, E. D., & Ahmed, Y. M. (2020). An Appraisal of the Potential Impacts of corona on Tourism in Nigeria. *Journal of Economics and Technology Research*, 1 (1), 32-41. <https://doi.org/10.22158/jetr.v1n1p32>
- Sinclair, RR., Allen, T., Barber, L et al. (2020) Occupational health science in the time of COVID-19: now more than ever. *Occup Health Sci*, 4, 1-22
- Rice, S. P., Greenspan, L. S., Bauer, T. N., Rimby, J., Bodner, T. E., & Olson, R. (2022). The impact of corona on transit workers: perceptions of employer responses and associations with health factors. *Annals of Work Exposures and Health*, 66(3), 334-347.
- Robalino, D. A., A. Voetberg, et al. (2002b). The Macroeconomic Impacts of AIDS in Kenya Estimating Optimal Reduction Targets for the HIV/AIDS Incidence Rate. *Journal of Policy Modeling*, 24 (2), 195-218.
- McKibbin, W. J., & Fernando, R. (2020). The Global Macroeconomic Impacts of COVID-19: Seven Scenarios. *SSRN Electronic Journal*, (January). <https://doi.org/10.2139/ssrn.3547729>
- Rubin, GJ., Wessely, S. (2020). The psychological effects of quarantining a city. *Bmj*.368.
- Harvey SB, Henderson M, Lelliott P et al. (2009) Mental health and employment: much work still to be done. *Br J Psychiatry*, 194, 201-3.
- Fischhoff, B. (2020). Making decisions in a corona world. *Jama*, 324(2), 139-140.
- Alizadeh Fard, S., Saffarinia, M. (2020). The prediction of mental health based on the anxiety and the social cohesion that caused by Coronavirus Social psychological research, 33-55.
- Mertens, G., Gerritsen, L., Salemink, E., and Engelhard, I. (2020). Fear of the coronavirus (COVID-19): predictors in an online study conducted in march 2020. *J. Anxiety Disord*. 74:102258. doi: 10.1016/j.janxdis.2020.102258
- Fergus, T. A. (2013). A comparison of three self-report measures of intolerance of uncertainty: an examination of structure and incremental explanatory power in a community sample. *Psychol. Assess*, 25, 1322-1331. doi: 10.1037/a0034103
- Gallagher, M. W., Bentley, K. H., and Barlow, D. H. (2014). Perceived control and vulnerability to anxiety disorders: a meta-analytic review. *Cogn. Ther. Res*. 38, 571-584. doi: 10.1007/s10608-014-9624-x
- Carleton, R. N. (2016). Fear of the unknown: one fear to rule them all? *J. Anxiety Disord*. 41, 5-21. doi: 10.1016/j.janxdis.2016.03.011
- George J, Jaffe G. (2020) Transit workers are paying a heavy price during the pandemic. *The Washington Post* [online]. Available at https://www.washingtonpost.com/local/trafficandcommuting/transit-workers-are-paying-heavy-price-in-the-coronavirus-pandemic/2020/05/17/d7251b18-8edc-11ea-a9c0-73b93422d691_story.html. Accessed 17 May 2020.

- Mutambudzi, M., Niedzwiedz, C., Macdonald, E.W., et al. (2021) Occupation and risk of severe COVID-19: prospective cohort study of 120075 UK Biobank participants. *Occup Environ Med*, 78:, 307–14
- Luo, K., Lei, Z., Hai, Z., et al. (2020) Transmission of SARS-CoV-2 in public transportation vehicles: a case study in Hunan Province, *China. Open Forum Infect Dis*, 7, ofaa430.
- Sinclair, RR., Allen, T., Barber, L., et al. (2020) Occupational health science in the time of COVID-19: now more than ever. *Occup Health Sci*, 4, 1–22.
- Evans, O. (2020). *BizEcons Quarterly*, 7, 3-12.
- Liw, L., Han, SY. (2020). Coping as a moderator of selfdiscrepancies and psychological distress. *Counselling Psychology Quarterly*, 1-9. doi:10.1080/09515070.2020.1760208

